

REMÉNYVESZTVE — REMÉNYKEDVE

SZIGORÚ SOROK A DÉL-ALFÖLDI TÁRLATOKRÓL A III. ÚRÜGYÉN

A kiállítási termeket végigjárva egy különös és megfogalmazhatatlan érzés kerített hatalmába. Ha ezt mégis meg kellene fogalmaznom, vagy szavakba tömörítenem, talán a címet volnék kénytelen megismételni. Nem teszem, mert sem egyik, sem másik nem fedi teljesen a valóságot, inkább csak megközelíti. Mi kelti ezt a kettősséget, s e kettősségben is a bizonytalanságot a szemlélődőben? Mindegyiknél talán az, hogy érdeklődése, amivel a termekbe lép, a tavaszi tárlat anyaga láttán nem nyer kielégülést. A látvány, amiben részesül, túl megszokott; sokszor látott, izgalom nélküli, sablonos. Azt jelentené ez, hogy nincsenek kvalifikált alkotások ezen a seregszemlén? Vannak, ha túl nagy számban nem is, de vannak — s ennek ellenére a hiányérzet, a reményvesztés-reménykedés különös keveréke megmarad a távozóban.

Nagy bizonytalanságomban fellapoztam a dél-alföldi tárlatokról megjelent írásokat. Íme ezeket olvastam:

„A kezdeményezés (A Magyar Képzőművészek Szövetsége Dél-magyarországi Területi Szervezetébe tömörült művészek közös kiállítása minden év májusában. A szerk.) feltétlenül dicséretre méltó... Mindazon által az I. tárlat vegyes hatást keltett a szemlélőben. A bemutatott anyag kissé heterogén. S ez bizonyos szempontból szükségszerű is, hiszen a terület szerinti csoportosítás önmagában még távrolról sem jelent — nem is jelenthet — forma szerinti egységet.” (Csongrád megyei Hírlap, 1965. május 9. sz. Papp Zoltán.)

„A múlt év (1965. A szerk.) májusában az I. Dél-alföldi Tárlatról távozva inkább a kezdeményezés dicsérete hagyott nyomot a látogatóban, mint a kiállított művek kvalitásai. Néhány jelentősnek mondható alkotás köré sorakoztak a többiek anélkül, hogy különösebb izgalmat keltettek volna. Sajnos azt kell megállapítanunk, hogy a II. Dél-alföldi Tárlat anyaga sem bővelkedik meglepetésszerűnek ható alkotásokban”. (Csongrád megyei Hírlap, 1966. május 16. Szabó Endre.)

„Az elbírálásban érvényre jutó műveken kívüli szempontok, bármily humanisták is, nem használtak a kiállításnak (a III. Dél-alföldi Tárlatról van szó — A szerk.), sőt gyakran minden segítőkészségük ellenére a kiállító művészek magának sem... Ennek a következménye, hogy a kiállítás színvonala egy adott részben érezhetően esik.” (Csongrád megyei Hírlap, 1967. május 21. Dömötör János.)

Az említett szövegidézetek — úgy vélem — kellően summázzák a három tárlat mérlegét: 1. az egység hiányát, 2. a kiemelkedő alkotások elmaradását, 3. a zsűri liberalizmusát. A formális logika szerint! Még tovább menve felvetődik a kérdés: van-e szükség ezekre a tavaszi szemlékre? Persze tudom — a valóságban a dolgok nem ilyen egyszerűek. Nyomban hangsúlyozom is: a fenti idézetekkel korántsem a reményvesztés érzésének igazolását szerettem volna dokumentálni, már csak azért sem, mert — mint mondtam — a cím első szava is csak közelít a valósághoz, de teljesen nem fedi azt. Ugyanakkor a reménykedésre is ad tápot a kiállított anyag évenként is, összességében is, még akkor is, ha túlságosan elragadtató jelzőkre senkit sem csábít.

Csakúgy, mint 1965-ben és 1966-ban, a III. Dél-alföldi Tárlat anyagának törzsét is a vásárhelyiek alkotják. A tárgyilagossághoz tartozik annak megjegyzése, hogy a gyengébb művek is (lásd Dömötör János idézett sorai) innen datálódnak. Miután a kiállított anyag nem indokolja a mindenkivel való név szerinti foglalkozást, csak a legjelentősebbekről ejtenék egy-két szót. Így például Németh József nagy felületeket átfogó főmőr fogalmazása ezúttal sem téveszt célt (*Özveggy, Asszony kenyérrel.*) Líraibb átélésből fogant a *Barkás leány* és az *Álló leány*, amely új utakra térést is sejtethet. *Fejér* Csaba megjelenítő ereje az *Ajtó*-ban érvényesül legjobban. Színeinek árnyaltsága élettelt jelíti a holt tárgyak mögötti teret. *Szalay* Ferenc szín- és részletgazdag műveiből mindössze kettő látható. *Hézsó* Ferenc ezúttal is dinamikus (*Favágó*), *Fodor* József bágyadtan lírai (*Tanya ősszel*). *Almási Gyula* Béla. *Kisunoká*-ja két nemzedék együttélését fogalmazza meg. *Füstös* Zoltán és *Fülöp* Erzsébet jól szerkesztett képeket állított ki. *Kovács* Mária csupán kedves színfolt az egyes termekben.

A szegediek közül *Pintér* József érdemel mindenekelőtt említést szimpatikusan fogalmazott *Csendélet halakkal* című képéért. Cs. *Pataj* Mihály *Elhagyatva* című munkájának színvilága kelti fel a figyelmet.

A békésiek közül *Ezüst* György *Tanyán* című képe előtt állunk meg szívesen, míg *Lipták* Pál kisvárosi világa megértésről, *Kosztá* Rozália jellembrázolása egyre fejlődő készségről tanúskodik.

A grafikai anyagot ezúttal *Szalay* Ferenc uralja. Szinte dallamot hordoznak vonalai (*Éneklők, Szánon*), melyek továbbfejlődnek a nézőben. *Hemmert* János *Téli Tisza-part*-ja érdekes, egyéni, míg *Lelkes* István *Madárijesztő*-jéből némi utánérzés csendül ki. *Alexin* Andor egyszerű világú linói áttekinthetőek.

A szoboranyag ezúttal sem gazdag. *Samu Katalin* és *Fekete János* művei alkotók színvonalán mozognak. Üdvözljük *Samu* két reliefjét, mint műfaji gazdagságának egyik jelét. *Végyvári Gyula Pává*-ja színgazdagságával hívja fel magára a figyelmet. *Tóth Sándor* érdemeiben nem lépett tovább a bensőségesnél.

Az alkotások e rövid, summás felidézése az alkotókra is rátereli a figyelmet (38 kiállító = 95 mű); azaz az alkotók magatartására a tavaszi tárlatokkal kapcsolatban. Míután az eddigi dél-alföldi tárlatok (3) inkább az elmarasztalást „vívják” ki maguknak, mint az elismerést, ugyanakkor a kiállítók máshol jelentős sikereket könyvelhetnek el alkotásaik révén – a reményvesztés érzése nem e tárlatokkal szembeni közömbösségben rejlik? Az elfogadható, hogy *egyes* kiállítások közelebb állnak a kiállítóhoz, természetes az is, hogy legjobb termékeiket ezekre szánják. A dél-alföldi mégis az a „színre lépés” volna, ahol a látogató bizonyosságot igényelhetne évről évre a megtett útról azoktól, akikkel a „terület” összekapcsolja. És ide nem jutnának el a legmegfelelőbb (nem a legjobb!) művek? Az az érzésem három év tapasztalatából, hogy *ide* nem jutnak el. Mivel mással lehetne megmagyarázni egyébként olyan kiállítók távolmaradását, mint *Dér István*, *Kajári Gyula*, *Fontos Sándor*, *Erdélyi Mihály*, hogy csak néhányat említek...

Szerintem ennek a tárlatnak „profilgazdagodásra” is szüksége lenne; ez a tárlat volna hivatott arra is, hogy mélyebb betekintést nyújtson a műhelyekbe; előre vethetné árnyékát próbálkozásoknak, kísérletezéseknek, tartami gazdagodásoknak. Miért?

„A III. Dél-alföldi Tárlat címe – a képzőművészet szempontjából is – tájat, kort, embereket, létformát és szellemi éghajlatot jelent, olyat, amelyen valaha jeleseinél közül például Juhász Gyula, Munkácsy Mihály és Tornyai János élte, vívta sorsát, művészetét” – írja B. Supka Magdolna a III. Dél-alföldi Tárlat katalógusának kezdő soraiban, majd hozzáteszi: „Jelent azokat, akik ma élnek ott új sorsukat, s érlelik művészetüket”. Nem hinném, hogy céltatos, avagy tudatos lett volna az „élte, vívta” és az „élnek, érlelik” szóhasználat, de mond valamit... Sürgősen hozzáteszem, hogy tudom: miközben képzőművészeink „élnek új sorsukat, érlelik művészetüket – noha nem kell életükért vívniuk –, vívódnak szakmai, művészeti, eszmei, politikai problémákkal. A feltett *miértre* ne maradjanak adós a válasszal: ennek dokumentálása felettébb érdekes lenne éppen ezeken a tárlatokon. Nem elégedhetünk meg csupán Németh József és Samu Katalin – talán tudatos – talán nem – műhelyajtó-nyitásával. Teljes kitarulkozásra sem tartunk igényt, de hasznosnak, tanulságosnak, vitára készítőnek vélnék egy „arasznyi” bepillantást a „jövőbe”. Ha másért nem, az okozandó izgalomért. A „táj”, a „kor”, az „ember”, a „létforma”, a „szellemi éghajlat” – hogy a katalógus előszava írójának fogalmait ismétljem – szüntelen változásban, alakulásban, fejlődésben van. (De még milyen erőteljesen!) Kicsapódásai mindenütt érzékelhetőek. (Színpad, zene, költészet, próza.) Ne lenne ennek nyoma vásárhelyi, szegedi, békési tájakon? (Nehogy valaki félreértse: nem a múlt rosszlelkű követelményeire gondolok!) Bizonyára van, de nem kerül látható közelségbe – legalábbis többre volna szükség a szóban forgó fórumon, illetve fórumokon.

Ha színben és formában, főleg tartalomban a jövő évi tavaszi seregszemlén megmutatkozna képzőművészeink munkásságának ez az oldala is, a reményvesztés felemás érzetét nyomban felválthatná a reménykedés öröme nemcsak *megközelítően*, hanem *teljes* valóságában. A kiút tehát: több megbecsülést, figyelmet kiállítóink részéről ennek a tárlatnak, nagyobb lehetőséget a műhelymunkáknak, kevesebb engedményt a humanitásnak. Hiszem, hogy ekkor rangjához méltóvá válna a tavaszi seregszemle a művek sokfélesége ellenére is, sőt: talán éppen ezért.

SZABÓ ENDRE

TÖREKVÉS A MEGŐRZÉSRE ÉS A MEGÚJÍTÁSRA *

Kedves Közönség, kedves Barátaim!

Mostanában megélenkült a vita a képzőművészet, közelebről a dél-magyarországi képzőművészetek körül, így hát jó alkalmat kínálna ez a kiállítás arra, hogy mint a kiállítás megnyitója, a vitákhoz így vagy úgy hozzászóljak. Én azonban nem szeretek olyanfajta vitákban részt venni, amelyek alkotó emberek írók, művészek mérlegelését próbálják elvégezni, sőt, arra akarják rábírní őket, hogy ne így dolgozzanak, inkább amúgy alkossanak, ne így lássák a világot, hanem úgy, mert a világ nem ilyen, hanem amolyan. Nem bízom az ilyen fajta viták konkrét eredményében – már ami magát az alkotásra, az alkotóra gyakorolt hatást illeti. Alig hiszem, hogy szuverén, tehát önálló ítélőképességű, a világot átfogni,

* Mocsár Gábor bevezetője elhangzott Hódmezővásárhelyen, a III. Dél-alföldi Tárlat megnyitó ünnepségén.